

משימת הערכה במשנה

שם התלמיד/ה: _____

כיתה ד'

מסכת תענית פרק ב משניות א-ו

כותב הרמב"ם בהלכות תעניות: "מצוות עשה מן התורה לזעוק ולהריע
בחצוצרות על כל צרה שלא תבוא על הציבור".
במשימה זו נעסוק בתעניות שחכמים גזרו על הציבור בתקופה של בצורת.

יסודות התושב"ע

1. מדוע נכתבה התורה שבעל-פה?

(א) סיבה א' - _____

(ב) סיבה ב' - _____

2. (א) מהם שישה סדרי משנה? (ניתן לכתוב לא לפי הסדר)

(ב) באיזה סדר נמצאת מסכת תענית? _____

3. לפניכם מובאה ממשנה ממסכת תענית פרק ב משנה ג.
קראו אותו וענו על השאלות:

וְאֵלֶּיֶךָ הוּא, זְכוּנוֹת, וְשׁוֹפְרוֹת, "אֵל ה' בְּצַרְתָּה לִי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי" (תהלים קכ), "אֲשָׂא עֵינַי אֶל הַהָרִים"
וְגו' (שם קכא), "מִמַּעַמְקֵים קְרָאתִיךָ ה'" (שם קל), "תִּפְלֶה לְעֹנֵי כִי יַעֲטֹף" (שם קב)...

(א) במשנה מופיעים ציטוטים מפסוקים. מתחו קו תחת הפסוקים.

(ב) על פי מה ידעתם שמילים אלו הן ציטוט מפסוק? (כתבו שתי אפשרויות)

1. _____

2. _____

(ג) בחרו פסוק מתוך מה שסימנתם וכתבו היכן בתנ"ך הוא כתוב?

[ספר ופרק] _____

4. לפניכם מובאה ממשנה במסכת תענית פרק ב משנה ו

קראו אותה וענו על השאלות:

"שֵׁלֶשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרָאוּנוֹת, אֲנָשֵׁי מִשְׁמֵר מִתְעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְאֲנָשֵׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין כָּלל..."

כתבו ליד כל משפט האם הוא נכון או לא נכון.

- (א) אנשי משמר היו כוהנים ואנשי בית-אב היו לוויים. _____
- (ב) כל הכוהנים עבדו כל השנה בבית-המקדש. _____
- (ג) הכוהנים חולקו ל-24 משמרות, כל משמר חולק ל-6 בתי אב. _____
- (ד) כל אנשי בית-האב עבדו בכל ימות השבוע. _____
- (ה) כל בית-אב עבד יום אחד בשבוע, בשאר הימים הוא היה לעזר לבית-האב שעבד באותו היום. _____
- (ו) בשבת כל המשמר עבד ביחד. _____

לשון חכמים:

5. בטבלה שלפניכם כתובות מילים בלשון המשנה.

ליד כל מילה מהמשנה כתבו את המילה המתאימה לה בלשון ימינו.

היעזרו במילים שבמסגרת מתחת לטבלה.

המילים במשנה	המילה בלשון ימינו
1. מוֹצִיאִין אֶת הַתְּבָה לְרְחוּבָה שֶׁל עֵיר	
2. וְנוֹתְנִין אֶפְרָה מְקֵלָה עַל גְּבֵי הַתְּבָה	
3. מוֹרִידִין לְפָנֵי הַתְּבָה זָקוֹ וְרָגִיל, וַיֵּשׁ לוֹ בָּנִים, וַיִּתּוּ רִיקָם	
4. לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין כֵּן אֶלָּא בְּשַׁעַר מִזְרַח וּבַהַר הַבַּיִת	

הר שעליו נבנה בית-הכנסת	חומר הנשאר לאחר שריפה	אפר עם מקל מיוחד	מקום המקדש
עני בלי פרנסה	בימת השליח ציבור	ארון הקודש	אין לו ילדים

6. לפניכם משנה ממסכת תענית פרק ב משנה ו.

זהו את מרכיבי המשנה על-פי כאמד"ט:

"שֶׁלֶשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְּעַנִּין כָּלֵל.
שֶׁלֶשׁ שְׁנֵיּוֹת, אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין, וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין. שֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת,
אֵלֹהֵי וְאֵלֹהֵי מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים, שֶׁלֶשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, אֵלֹהֵי
וְאֵלֹהֵי לֹא הָיוּ מִתְּעַנִּין כָּלֵל. שֶׁלֶשׁ שְׁנֵיּוֹת, אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ
מִתְּעַנִּין כָּלֵל. שֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת, אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין, וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב מִתְּעַנִּין וְלֹא
מִשְׁלִימִין"

- (א) הקיפו (כעיגול) את המקרים המובאים במשנה כל מקרה בנפרד.
(ב) מתחו קו מתחת לדינים.
(ג) כתבו את שמות ה"אומרים" המובאים במשנה? _____

הבנה פרשנות והיסק

7. במסכת תענית פרק ב משנה ב כתוב:

"עֲמָדוֹ בַתְּפִלָּה, מוֹרִידִין לְפָנָי הַתְּבָה זָקֵן וְרָגִיל, וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים, וּבֵיתוֹ רִיקָם, כְּדִי שְׂיֵהָא לְבוֹ שְׁלָם
בַּתְּפִלָּה, וְאוֹמֵר לְפָנֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּרָכוֹת, שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שְׁבָכֵל יוֹם, וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן עוֹד שֵׁשׁ"

- (א) לאור דברי המשנה, כתבו בלשונכם אילו תכונות צריכות להיות לשליח הציבור בתענית?

- (1) _____
(2) _____

- (ב) לאור דברי המשנה, כמה ברכות מתווספות לתפילת העמידה של התענית? _____

8. במסכת תענית פרק ב משנה א כתוב:

"סדר תעניות ניצד, מוציאין את התבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר מקלה על גבי התבה, ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין, אחינו, לא נאמר באנשי ינוה, וירא האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא (יונה ג) וירא האלהים את מעשיהם, כי שבו מדרכם הרעה. וביקבלה הוא אומר (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם"

א) מאיזו סיבה " מוציאין את התבה לרחובה של עיר"?

ב) מאיזו סיבה נותנים את האפר "בראש הנשיא ובראש אב בית דין"?

הרי הם יכולים לשים לעצמם.

כדי להקל עליהם מחמת קושי התענית

כדי שלא ילכלכו את בגדיהם

כדי לגרום לבייש אותם יותר מכיוון שמישהו אחר מבזה אותם

כדי לכבד אותם

9. במסכת תענית פרק ב משנה ד כתוב

"על הראשונה הוא אומר, מי שְׁעָנָה אֶת אֲבָרָהֶם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. עַל הַשְּׁנִיָּה הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' זוֹכֵר הַנְּשִׁכָּחוֹת. עַל הַשְּׁלִישִׁית הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה. עַל הָרְבִיעִית הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת שְׁמוּאֵל בְּמִצְפָּה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה. עַל הַחֲמִישִׁית הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת אֱלִיהוּ בְּהַר הַכְּרִמֶּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה. עַל הַשְּׁשִׁית הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת יוֹנָה מִמַּעַי הַדָּגָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' הַעֲוֹנָה בְּעַת צָרָה. עַל הַשְּׁבִיעִית הוּא אוֹמֵר, מִי שְׁעָנָה אֶת דָּוִד וְאֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִירוּשָׁלַיִם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בְּרוּן אֶתָּה ה' הַמְּרַחֵם עַל הָאָרֶץ"

השלימו את החסר במשפטים הבאים בעזרת תרמילון:

- (א) בתפילת המנחה של התענית מוסיפים ברכות נוספות. הברכה הראשונה נקראת _____, מפני שאומרים בה _____ המתארים כיצד _____ זוכר את עמו גם בעת צרה.
- (ב) הברכה השנייה נקראת _____, מפני שאומרים בה פסוקים המתארים את _____ השופר באירועים חשובים, כמו _____ הר סיני.

תרמילון: שופרות, ה', פסוקים, מלכויות, זיכרונות, קול, מראה, מעמד, הנשיא

10. בשאלה זו יש להיעזר במשנה המובאת בשאלה 9.

(א) מה משותף לאישים אלו המובאים בפסוקים שבברכות התענית?

- כולם מופיעים בחומש בראשית
- כולם היו בצרה, התפללו לה' וניצלו מהצרה
- כולם חזרו בתשובה לאחר חטאם
- כולם היו זקוקים לגשם ובזכות תפילתם ירדו גשמים

(ב) בחרו דמות אחת, מהמובאות במשנה, וכתבו מה הייתה הסיבה

לתפילתה. _____

ערכים ומשמעות

11. לפניכם משנה ממסכת תענית פרק ב משנה א:

"סדר תעניות כיצד, מוציין את התבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר מקלה על גבי התבה, ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נותן בראשו. הדקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין, אחינו, לא נאמר באנשי יונה, וירא האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא (יונה ג) וירא האלהים את מעשיהם, כי שבו מדרכם הרעה. ובקבלה הוא אומר (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם"

המורה לימד משנה זו בכיתה, ואמר שיש חשיבות רבה למעשים אך חשוב שתהיה גם כוונת הלב.

א) הוכיחו את דברי המורה מהמשנה המובאת - _____

ב) כתבו מקרה מחיי היום-יום לכלל שהביא המורה.

בהצלחה!